

Nekje drugje

lutkovna predstava prostorskih projekcij in animiranih video objektov

Avtorji:

Zala Dobovšek

Tin Grabnar

Nina Šorak

Ljubljana, 5. 3. 2017

*inspirirano po otroški knjižici **Ko je oče postal grm** avtorja Joke Van Leeuwen*

1. prizor: V ŠOLI

Smo v majhni učilnici. Tukaj je šolska tabla. Nad njo visi velika oranžna ura. Tukaj je šolski kateder. Za njim ponavadi sedi učiteljica, ampak je zdaj še ni v razredu. Na drugi strani so umivalnik, koš za smeti in vrata. Zidovi so polepljeni z otroškimi risbami in zemljevidi. Okna so narahlo priprta. Pravkar je zazvonil šolski zvonec.

Učenci sedajo vsak na svoje mesto. Mina je sedla v prvo vrsto, tik zraven šolske table. Šele pred kratkim se je preselila sem in se mora šele navaditi na novo okolje. Mina. Tako jo kličejo tukaj. Ko je učiteljica prvič poizkusila izgovoriti njeno pravo ime si je skoraj polomila jezik. Zato je predlagala, da jo kličejo Mina.

*Animatorka sede.
Zvok tiktakanja šolske ure.*

MINA:

Au! V zadnji vrsti sedijo razredni razgrajachi. Mize imajo čisto porisane in v les so na različnih koncih vrezali svoja imena. Au! Danes so se spomnili nove igrice. Kredo lomijo na koščke in jo frcajo po razredu. Fiiiijuuu. To so pravi izstrelki!

Zvok šumenja papirčkov od bombonov.

MINA:

Zraven mene sedita dve puncici, ki se neprestano sladkata z bomboni. Ššš!

Zvok šumenja preneha.

MINA:

Tam pa sedi moj sošolec, tisti najvišji. Iz papirja zna narediti skoraj vse.

*Prelet letala.
Zvok odpiranja vrat.
Zvok učiteljinih korakov.*

MINA:

Odprla so se vrata in vstopila je moja nova učiteljica.

MINA:

Vedno je tako lepo oblečena. Nosi takšno temno rdečo obleko. Od nje se širi nenavaden vonj po...
Ne vem. Diši po lesu.

*Animatorka pobere kredo s tal.
Zvok krede.*

MINA:

Ne znam prebrat vsega, kar učiteljica piše na tablo. Njihov jezik je čisto drugačen od mojega. Nisem se ga še naučila. Preden smo se preselili sem, je bilo vse čisto drugače.

Animatorka zavrti mizo.

2. prizor: PES IN PARK (pomlad)

*Miza se ustavi, na njej je narisana deklica.
Nariše nasmeh na obraz.*

MINA:

To sem jaz pred dvema letoma! Takrat sem živela še čisto običajno življenje. Vsak dan sem se odpravila na sprehod s svojim psom. Runom.

Povleče ovratnico iz žepa.

MINA:

Tudi njegov jezik je drugačen od mojega, pa me vseeno razume.

Stopi za tablo, na mizo obesi ovratnico.

MINA:

Runo!

Nariše žvižgajoča usta in zažvižga.

MINA:

Runo, kje si?

Zbriše usta in nariše črtico.

MINA:

Runo, pridi!

Udarjanje s kredo.

MINA:

Vsakič, ko greva na sprehod imam težave z njim. On bi že šel na sprehod, ampak čim zasliši zvonček se skriva pod posteljo.

Gre okrog mize, nariše obrvi.

MINA:

Runo, takoj pridi sem!

Mina se še bolj razjezi, nariše oblačke dima iz njene glave (hkrati s tekstom).

MINA:

Če ne prideš takoj sem, te bom vrgla v banjo, te celega poškopila z vodo in te od repa do glave zdrgnila z milom!

Mina čaka, nobenega odziva.

Pospravi ovratnico z zvončkom.

Zbriše obrvi in nariše vesela usta.

Zbriše oblačke dima.

MINA:

Runo, pridi! Nekaj imam zate!

*Animatorka nariše kost.
Zaslišimo lajež.
Zbriše kost.*

MINA:
Ta trik vedno vžge.

Animatorka obrne tablo.

MINA:
To je Runo.

Nariše Runa.

MINA:
Ja kakšen pa si. Ves si umazan. Takšna ne moreva na sprehod!

*Animatorka se obrne, da bi poiskala krpo.
Med tem ko ožame krpo, runo oživi - z jezikom si oblizne gobček.
Ko se animatorka ponovno obrne, je Runo negiben.
Gre za tablo.*

MINA:
Čakaj, bova takoj uredila.

S suho krpo ga animatorka obriše okrog gobca, zbriše nekaj krede.

MINA:
Tako. Zdaj pa sva.

Tleskne s prsti, Runo oživi.

MINA:
Runo!

Runo pogleda proti animatorki.

MINA:
Runo, je bila dobra kost?

Runo zalaja.

MINA:
A pokaževa, kaj sva se naučila. Sedi!

Neha mahati z repom. Runo pogleda postrani, ne razume.

MINA:
Daj no, sedi! Sedi!

Sede. Nato se začne drsati po riti levo in desno. Leže.

MINA:
Runo, ne! Ne delaj tega. Hjojoj ... Ko sva sama, nikoli ni takšen.

Pogleda psička.

MINA:
Runo!

Runo pogleda gor.

MINA:
Zakaj me ne ubogaš?

Mina ga požgečka.

MINA:
Ti lump, ti!

Neha z žgečkanjem.

MINA:
Rola!

Psiček se vrže na hrbet in maha z repkom.

MINA:
Priden!

*Animatorka ga čohlja.
Mina iz žepa potegne ovratnico z zvončkom in zacinglja.*

MINA:
Runo! A greva na sprehod?

Psiček obnemi, vstane, se prihuli in se tiho začne ritensko tihotapiti v drugo smer.

MINA:
Dobro veš, da brez ovratnice ne smeva v park.

*Mina gre okrog table. Pričaka ga na drugi strani. Mina zacinglja, psiček se presenečeno obrne.
Zvonček potisne v tablo.
Pojavi se na risbi okrog Runovega vratu.
Runo se premakne, zvonček pocinglja.*

MINA:
Runo, nehaj. Saj ni tako hudo.

*Animatorka gre na drugo stran mize.
Runo poskuša s taco s svojega vratu strgati zvonček. Nato obupa.*

MINA:
Runo, pusti ovratnico. Pridi! Greva v park!

*Runo se obrne.
Animatorka začne risati drevo. Runo spremlja črto, ki se izrisuje na tabli.
Počasi se sprehodi okrog drevesa in zalaja.
Potem gre ob drevo, dvigne taco in se polula. Animatorka poškropi tablo z gobo.*

MINA:
Pridi! Greva

*Animatorka začne hoditi na mestu. Drevesa se premikajo proti levi, psiček hodi. Runo se ustavi ob drevesu in ga povoha.
Animatorka gre na desno stran mize.*

MINA:

Runo, pridi greva!

Potem Runo nadaljuje svoj sprehod. Zasliši se grmenje. Runo in Animatorka se ustavita. Risbo spreletijo vojaška letala. Runo je prestrašen, skriva glavo pod svoje tace.

MINA:

Uau! Runo, si videl to? Letala! Koliko jih je bilo!
Kako lepo bi bilo tako leteti! Fijuuuuu!

*Z razširjenimi rokami, oponašajoč letalo.
Runa je še vedno strah, skriva se.
Animatorka ga opazi.*

MINA:

Runo! Daj no, saj ni nič hudega.

*Animatorka iz žepa povleče žogico.
Runo postane vznemirjen, gleda žogico.*

MINA:

Runo! Na!

Vrže žogico 'v sliko'. Žogica izgine iz njenih rok in se pojavi na animaciji.

MINA:

Prinesi!

Runo steče po žogo in jo prinese nazaj. Maha z repkom. Ko jo Animatorka ponovno poskuša vzeti, ji izpred prstov žogo ukrade in gre dva koraka nazaj.

MINA:

Runo, vrni žogo...

Runo jo nagajivo gleda in maha z repkom.

MINA:

Runo, vrni žogo! Moja žoga! Če je takoj ne vrneš, ne dobiš več kosti!

*Runo povesi svoj rep, skloni glavo in počasi prinese žogo nazaj.
Animatorka poboža Runa.
Frcne žogo.
Runo zbeži ponjo.
Nekaj časa se ne vrne.*

MINA:

Runo? Kje pa si? Kam si odšel? Runo!

Čaka.

MINA:

Runo, nekaj imam zate.

*Nariše kost.
Čaka.
Zbriše kost.*

MINA:
Runo, kje si?!?

Se obrne na publiko.

MINA:
Tokrat se je prvič zgodilo, da se ni vrnil, ko sem ga poklicala. Mislila sem, da se je izgubil. On pa je samo brskal po grmovju.

Zasliši se zvonček.

MINA:
Runo, kje si bil?

Čez nekaj časa priskaklja Runo. V gobcu drži škorenj.

MINA:
Čigav je ta škorenj? Ati mi je kasneje povedal,
da so takšne škornje nosili ljudje, ki so korakali v vojni.

Psiček izgine s slike, se zabriše.

MINA:
Tokrat sem prvič slišala, da na jugu naše dežele potekajo boji med enimi in drugimi. Ati mi je rekel, da takšnih bojev pri nas še ni. Ampak, če se bo tako nadaljevalo, lahko vojna pride tudi sem v naš park.

3. prizor: ODPELJEJO OČIJA

MINA:

Kmalu zatem sem takšne škornje spet videla.

Mina iz škornja nariše noge v vojaški uniformi.

Pogleda to, kar je narisala.

Udari s kredo po tabli, prikaže se puška.

MINA:

Nosil jih je eden izmed vojakov, ki je sredi noči prišel k nam domov.

Udari s kredo po tabli, izrišejo se vrata.

Animatorka stopi za tablo in se znajde v poziciji vojaka. Spremeni izraz na obrazu.

Pogleda proti publiki.

Naredi tri korake proti levi.

Pozvoni.

Pavza. Vojak čaka.

Vojak pozvoni.

Čaka.

Vojak pobuta na vrata trikrat, močneje.

OBRNEMO MIZO na polovico (v pozicijo zidu)

MINA:

Stiskala sem se k vratom svoje sobe in prisluškovala butanju. Malo je potihnilo, da si lahko preštel do štiri, potem pa je spet začelo. Pomislila sem, kako da tisti, ki buta, ni zaspan ob tej pozni uri?

Potem je butanje očitno slišal tudi moj ati.

OBRNEMO MIZO spet v prvo pozicijo (pozicija table)

Butanje po vratih trikrat (črtice, ki nakazujejo butanje).

Oče v copatih in spalnem plašču z leve proti desni.

Oče pogleda skozi kukalo na desni, se prestraši, stopi dva koraka nazaj.

Vojak razbije vrata, stegne roko in povleče očeta iz kadra.

Vrata se zaloputnejo.

MINA:

Ati je odšel.

Animatorka zavrti mizo.

Nariše žalostni izraz na Minin obraz.

MINA:

Tudi on je moral obut škornje in šel branit ene pred drugimi.

4. prizor: ŽIVLJENJE MED VOJNO

MINA:

Z mami sva ostali sami. Od tistega dne se je začela zelo čudno obnašati. Njen obraz je bil napet. Zdelo se mi je, kot da ji bo koža popokala, če se bo preveč zasmejala. Na sredo moje sobe je postavila veliko prazno škatlo.

Nariše škatlo.

MINA:

Rekla mi je, da šole ni več. Baje so jo zaprli.

Nariše kup knjig v škatlo.

MINA:

Tudi v park nisem več smela.

Nariše žogo v škatlo.

MINA:

Cele dneve sem se potikala po stanovanju in se dolgočasila.

Nariše konzervo.

MINA:

Mami je vsak dan iz trgovine prinesla ogromno hrane. Prinesla je na primer konzervo graha.

Nariše nekoliko višjo konzervo.

MINA:

Pa konzervo korenčka.

Nariše ležečo konzervo.

MINA:

In še enkrat grah.

Riše kup konzerv.

MINA:

Teh konzerv je bilo res veliko!

Grah.

Koruza.

Grah.

Korenček.

Vložena paprika. Fuj!

Grah.

Koruza.

Grah.

Grah.

In spet grah.

Mami ima rada grah...

Nariše moko.

MINA:

Prinesla je še moko.

Veliko moke.

Nariše jogurt.

MINA:

Pa jogurt! Jogurt sem imela najraje!

Nariše mleko.

MINA:

In mleko.

Čakaj ... Kaj? Mleko v prahu?

Gre za tablo, dolgčas.

Spremenimo izraz na obrazu nasmeh.

MINA:

Rada sem se igrala s konzervami.

Iz njih lahko sestaviš grad!

S puščico animiramo Minino potovanje po stvareh, ki smo jih ravnokar izrisali.

MINA:

Mleko v prahu! Kako se pa to pije? Njam! Saj nihče ni videl, kajne? Ačih! Ojoj ...

Animatorka zbriše sliko, ki smo jo narisali.

MINA:

A ne, učila se pa ne bom! Že vem! Raje grem brskat po omarah. V eni izmed omar sem čisto na dnu, med staro šaro našla veliko škatlo v kateri je bil zaprašen -

Spodaj se začne izpisovati napis FOTO ALBUM.

MINA:

Tukaj notri so naše stare fotografije. To je od takrat, ko so bili naši dnevi še čisto običajni in smo počeli čisto običajne stvari.

Zavrtimo tablo.

MINA:

Tukaj smo na taborjenju. Mami in atija ni na tej fotografiji. Rekla sta, da sta utrujena in da gresta počivati v šotor.

Zavrtimo tablo.

Fotografija zasnežene bele pokrajine, njih ni nikjer videti, samo nerazpoznavna bela barva.

MINA:

To so pa zimske počitnice! Mi smo tukaj!

Pokaže na neko nerazpoznavno piko.

Zavrtimo tablo.

Naslednja fotografija prikazuje morje z dekličinimi nogami.

MINA:

Na tej sliki sem pri stricu na morju. Ati in stric se nikoli nista mogla zmeniti, kateri me je naučil plavati. V resnici pa sem se naučila sama.

Zavrti tablo, ponovno samo bela površina.

MINA:

Tukaj smo visoko v gorah. Najbrž nas ne boste videli, ker smo na drugi strani te megle.

Fotografija ognjemeta, brez zvoka raket.

MINA:

Tukaj pa smo praznovali novo leto! Gledali smo ognjemet in čisto nič me ni bilo strah pokanja.

Zasliši se sirena.

Zoom-out.

Deklica stoji med stvarmi, ki jih je prinesla mama. Povsod naokrog so konzerve, škatle ...

Čisto blizu pade bomba.

Animatorka mizo zatrese v tretji smeri, deklica komaj lovi ravnotežje.

Škatle popadajo po tleh.

Velika mamina roka zgrabi deklico in jo povleče s slike.

Animatorka v roki drži kredo.

5. prizor: KLET

Animatorka začne risati stopnice.

Po stopnicah pride mama, ki vleče Mino za sabo.

MINA:

Mami? Mami? Kam me pelješ? Mami? Kam greva?

Obrne tablo.

Nariše stopnice, hkrati že mama in Mina hodita navzdol.

MINA:

Mami! Mami, čakaj! Runo! Mami! Runa sva pozabili! Mami... Runo! Runo

Mina začne siliti navzgor po stopnicah. Iztrga se mami iz rok in zbeži navzgor po stopnicah.

Tablo obrnemo nazaj na prejšnjo stran. Mina priteče navzgor po stopnicah.

MINA:

Runo! Runo!

Mina stopi v stanovanje.

Mina na povodcu privleče Runa. Vleče ga v klet.

MINA:

Daj, no. Runo! Ne bodi trmast! Vojna je prišla k nam! V klet morava!

Runo! Pridi.

Animatorka obrne tablo.

Mama čaka in gleda navzgor.

Mina pripelje Runa.

MINA:

Sva že tu. Oprosti mami, Runo ni ubogal.

Slišimo zvok bombe. Slika se ponovno zatrese. Vsi lovijo ravnotežje.

Žarnica, ki visi na stropu, zaniha, nato zabliska in počí.

Znajdemo se v temi, kjer vidimo samo njihove oči.

Oči 'se objamejo' in skupaj korakajo dol po stopnicah, ven iz kadra.

Animatorka sedi na tleh ob plošči mize, kot bi bila stisnjena ob steni v kleti.

Ogrnjena je v deko.

MINA:

Prišli smo v klet. Naša klet je bila čisto na koncu hodnika. Bila je temna in hladna. Mami je prestavila nekaj škatel in mi kar na polici naredila posteljo. Takšno, ki me je spominjala na tisto iz spalnega vagona v vlaku. Runo je najprej vohljal naokoli, potem pa ga je mami dvignila na mojo polico. Zvil se je v klobčič in trdno zaspal. Mami je mislila, da tudi jaz spim. Jaz pa nisem mogla, ker me je tako zeblo. In lulat me je tiščalo. Tega ji nisem povedala, da je ne bi še bolj skrbelo. Ponoči se je slišalo samo kapljanje vode, ker je klet vlažna. Tako dolgo sem se delala da spim, dokler nisem zares zaspala.

Animatorka zavrti tablo.

6. prizor: VOJNA JE TUKAJ

MINA:

Ko sem odprla oči...

Pojavi se projekcija bloka, obrnemo tablo.

MINA:

...me je mami odpeljala nazaj v stanovanje. Rekla je, da se zdaj zunaj dogajajo resne stvari. Od takrat tudi ona ni več hodila ven.

MINA:

Večina sosedov je odšla.

Na projekciji nebotičnika se pojavijo deske, zabite čez okna.

MINA:

Mislím, da niso marali, ko se je zemlja takole tresla.

Ali pa so tudi oni morali obuti škornje in oditi. Mami je rekla, da morava zdaj paziti sva na stanovanje, dokler se ati ne vrne.

Začne zvočno animirat sceno v bloku.

MINA:

Runo, pridi! Danes greva v peto nadstropje.

Zvok vrat, ki se zaloputnejo.

Koraki po stopnicah

MINA:

Jo, Runo! Ne tja, tja ne smeva.

Koraki po stopnicah

MINA:

Poglej to, vrata na streho! Pridi, greva pogledati.

Deklica umolkne. Prispela je na streho. Zdaj gledamo animatorkin obraz.

MINA:

Mojega mesta ni bilo več. Nič. Ničesar ni več. Tam je prej stala šola. Zdaj je samo še luknja. Trgovina je porušena do tal. V tisti slaščičarni sva z mami kupovali sladoled. Zdaj je čisto požgana. Tam... V daljavi je park. Park je še cel. V tistem trenutku sem zaslišala letala. Letela so naravnost proti parku. Ampak jaz se v parku igram! Z Runom se tam vedno sprehajava. Ne morejo nama kar uničiti parka. Začela sem vpiti. Ne! Ustavite se! Park boste uničili. Drevje nam daje zrak! Kje se bomo potem igrali? Bila sem majhna... Nisem vedela, da me ne slišijo do tja gor. Ne samo, da me niso slišali. Začeli so metati bombe. Runo! Nekaj morava narediti!

Zavrtimo tablo.

Prikaže se načrt nebotičnika.

MINA:

Zdaj sva tukaj.

*Nariše dva križca.
Psiček (črtice) steče naprej po stopnicah.*

MINA:

Runo! Stokrat sem ti rekla, da me moraš počakati. Greva! Ampak samo do drugega nadstropja.

Deklica (črtice) steče za njim.

MINA:

Previdno! Tukaj morava biti čisto tiho, da naju mami ne sliši!

Nariše luknjo v tleh.

MINA:

Čisto tiho! Še malo, še malo. Zdaj pa kar! Hitro, hitro!
Tukaj morava paziti, da ne padeva v luknjo.

Črtice preskočijo luknjo.

MINA:

Poglej, vrata!

Mina pritisne na vrata.

MINA:

Uf, težka so. Še malo!

*Miza se zavrti.
Vidimo deklico, kako pada.
Animatorka nariše tla.*

MINA:

Zdaj pa hitro, preden bodo vse uničili! Runo.

*Deklica se pobere in začne teči po površini, ki se premika.
Runo teče za njo.*

MINA:

Runo, pridi, ustaviti jih morava, preden bo prepozno.

15x korak (premik navzgor)

MINA:

Ustavite se! Nehajte, nehajte! Ustavite se!

17x korak (premik še bolj navzgor, potem naravnost in nato takoj navzdol)

MINA:

Pustite park na miru! Nehajte! Ustavite se!

18x korak (premik naravnost)

MINA:

Runo, Runo!

*Obrat mize.
Pade bomba 2x.
Obrat mize.*

*Pade bomba 2x.
Obrat mize.
Bomba zadane runa.
Zvonček, ki je vse do zdaj cingljal, potihne.*

Slika se približa na Runa in Mino. Runo leži z razparanim trebuščkom, negiben. Mina počasi stopa proti njemu. Ko pride do psička, pade na kolena in tiho zaihti.

MINA:
Runo ...

Zaslišijo se prve dežne kaplje. Začne deževati. Animatorka tablo začne škropiti z mokro gobo, tako da se kreda na njej počasi razmaže in zbriše.

Obrnemo tablo, kjer je že narisana črta. Na levi strani table je odprt prtljažnik. Mama pride do avta in vanj zlaga kovčke. Mina za seboj vleče škatlo. Mama zapre prtljažnik. Avto se prižge. Z leve proti desni se odpelje avto. Mizo počasi postavimo v pozicijo iz prvega prizora.

7. prizor: NEKJE DRUGJE

*Predmeti iz prvega prizora so spet nazaj na mizi (pisala, zvezek, lonček).
Animatorka sede za mizo.*

MINA:

Z mami sva se vozili dva dneva in dve noči. Ati je sporočil, da pride za nama takoj, ko bo lahko. Skozi okno sem videla drevesa, hiše, ulice, mostove, svetilke in zvezde. Nisem vedela, kdaj sva prišli v drugo državo. Še nikoli nisem šla čez mejo, zato nisem vedela, kako je videti. A je to črta, ki so jo potegnili po tleh, ali zid, ki ga je nekdo postavil? Ali pa ograja iz bodeče žice? Mogoče pa je samo kažipot, ki ima na obeh straneh puščico. Ali pa so tam ljudje oblečeni v uniforme, ki govorijo: 'Opa, kam pa kam?' Šele ko sem zaslišala nek drug jezik, mi je postalo jasno, da sva zdaj zares nekje drugje.

Vstane in gre stran od mize..

MINA:

V naslednjih dneh je k Mini prisedla ena izmed sošolk. Rekla ji je, da bi rada izvedela njeno pravo ime. In da se ga bo naučila, pa naj še tako dolgo traja in če si bo vmes petkrat polomila jezik. Takoj sta se spoprijateljili.